

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Кафедра суспільних дисциплін

07-03-401М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«Основи інклюзивної освіти»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського)
рівня за освітньо-професійною програмою «Середня
освіта (Історія)» спеціальності 014.03 «Середня освіта
(Історія)» денної та заочної форми навчання

Рекомендовано науково-
методичною
радою з якості ННІЕМ
Протокол № 8 від 29.01.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Основи інклюзивної освіти» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня які за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Історія)» спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання] / Шпак С. Г. – Рівне : НУВГП, 2024. – 52 с.

Укладач: Шпак С. Г., кандидат психологічних наук, доцент кафедри суспільних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Олексін Ю. П., д.п.н., професор, завідувач кафедри суспільних дисциплін.

Керівник (гарант) групи забезпечення спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)»
Прищепа О. П., д.і.н., доцент, професор кафедри суспільних дисциплін.

© С. Г. Шпак, 2024

© НУВГП, 2024

Вступ

Метою вивчення дисципліни «Основи інклюзивної освіти» є формування у майбутнього фахівця загальних та професійних компетенцій системи загальної педагогічної підготовки в сфері інклюзивної освіти. Засвоєння студентами знань про особливості процесу залучення осіб з обмеженими можливостями здоров'я у загальноосвітній простір, понятійно-термінологічно поле інклюзивної освіти, міжнародне та українське законодавство стосовно навчання осіб з обмеженими можливостями здоров'я, тенденції й проблеми становлення інклюзивної освіти в Україні, особливості впровадження інклюзивного навчання в системі національної освіти.

Завданнями курсу є:

- розкрити основні теоретичні положення основ інклюзивного навчання;
- дати знання про теоретично-методологічні закономірності організації навчально-виховного процесу, який би задовольняв освітні потреби дітей з вадами у розвитку;
- ознайомити студентів з основними методами спеціальними освітніми і фаховими технік керівництва процесом навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами;
- розвинути навички встановлення контакту, партнерської взаємодії, візуальної психодіагностики, конструктивного підходу у вирішенні проблем соціальної взаємодії;
- формувати освічену, творчу особистість майбутнього психолога, корекційного психолога, здатного створити позитивний клімат в шкільному середовищі та поза його межами;
- формувати у майбутнього фахівця професійно-психологічні компетенції та позиції, потреби у самовдосконаленні.

Вивчення навчальної дисципліни «Основи інклюзивної

освіти» спрямовано на формування таких компетенцій:

Інтегральна: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів педагогічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності, здатність бути критичним і самокритичним, навички міжособистісної взаємодії, здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Фахові (спеціальні) компетентності спеціальності: здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків, здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову), здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

Очікувані результати навчання: аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання, формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника, взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

В результаті освоєння дисципліни студент повинен

знати:

- функції, види, мету і завдання інклюзивної освіти;
- основні категорії, методи та принципи, методи спеціальної психології.
- становлення та розвиток інклюзивної освіти в історії зарубіжної та вітчизняної науки;
- умови психолого-педагогічного супроводу дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах інклюзивної освіти;
- основні принципи діяльності інклюзивної освіти;
- характерні особливості інклюзивного навчання;
- основні документи, які обґрунтовують потребу в інклюзії;
- сутність процесів адаптації та модифікації навчального середовища, дидактичного матеріалу тощо.

вміти:

- самостійно вивчати та аналізувати наукову літературу;
- планувати та проводити педагогічну роботу з дітьми, які мають ООП;
- володіти навичками проведення психологічного обстеження та практичної обробки його результатів;
- підбирати інтерактивні ігри, різноманітні тренінгові вправи для розв'язання конкретних психологічних проблем;
- встановлювати контакт з дітьми;
- організовувати певний освітній простір, реалізуючи принцип диференційованого підходу;
- упроваджувати сучасні технології навчання до роботи з дітьми, які мають ОПП.

2. Методичні поради для роботи над дисципліною

Зміст дисципліни реалізується опануванням трьох блоків: теоретичного, практичного та блоку самостійної роботи.

Напрямами самостійної роботи з вивчення курсу є: вивчення окремих тем та питань, підготовка фіксованих виступів, підготовка до семінарських занять.

Для розуміння студентами змісту курсу, системи семінарських занять та самостійного вивчення, форми підсумкового контролю вказівки містять програму навчальної дисципліни, теми і плани семінарських занять, теми самостійної роботи та вимоги до звіту про її виконання, індивідуальні завдання, питання до модульного контролю, рекомендовану (базову, допоміжну) літературу, інформаційні ресурси.

Для успішної підготовки до семінарського заняття розділ «Плани семінарських занять» містить тему, вид семінарського заняття, методи, які будуть застосовуватись в процесі проведення семінару, мотивацію навчання, мету, актуалізацію опорних знань, план, основні поняття, зміст узагальнення вивченого, завдання для підготовки до семінарського заняття, контрольні запитання до теми та літературу з вказівкою сторінок вивчення відповідної теми.

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, студентам пропонується опрацювання конспекту лекції, рекомендованої літератури та контрольні запитання.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовний модуль 1

Поняття інвалідності та інклюзії

Тема 1. Нормативно-правова база інклюзії

Основні міжнародні документи у сфері інклюзивної освіти. Законодавча і нормативно-правова база інклюзивної освіти в Україні. Інвалідність та інклюзія. Підтримка інклюзивної освіти, інклюзивне навчання, стратегія інклюзивного навчання, освітнє середовище, компоненти інклюзивної освіти.

Основні поняття: інвалідність, групи інвалідності, інклюзія, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, підтримка інклюзивної освіти, інклюзивне навчання, стратегія інклюзивного навчання, освітнє середовище, компоненти інклюзивної освіти.

Тема 2. Етика та філософія

Філософія інклюзії. Ідеологія та цінності інклюзії. Права дітей та права осіб з інвалідністю. Біопсихосоціальна модель інвалідності. Етичні аспекти спілкування з особою з інвалідністю.

Основні поняття: інклюзія, соціальна концепція, цінності інклюзії, основний принцип інклюзії, основна ідея інклюзивної освіти, спрямування інклюзивної освіти, інклюзивна освіта, права дітей та права осіб з інвалідністю, біопсихосоціальна модель інвалідності, етика спілкування з особою з інвалідністю.

Тема 3. Оптимальне пристосування освітнього простору

Принципи універсального дизайну. Простір школи. Організація ресурсної кімнати. Простір класу. Основні вимоги принципів розумного пристосування та універсального дизайну для окремих категорій дітей з ООП.

Основні поняття: принципи універсального дизайну, цілі уроку, тип виконання, тип подання матеріалу, робочий простір, простір школи, орієнтація та мобільність, ресурсна кімната, сенсорний куток, ігрова зона, сенсорна кімната, медіатека, простір класу, візуальні підказки інтерактивна дошка.

Тема 4. Команда супроводу та взаємодія її членів

Умови освітніх послуг для забезпечення ефективного навчання дитини з ООП. Організація інклюзивного навчання дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому середовищі. Склад команди супроводу.

Основні поняття: Супровід, склад команди супроводу, командна взаємодія, спеціалісти супроводу, адміністрація школи, учитель, асистент учителя, соціальний педагог, вихователь ГПД, практичний психолог, логопед, учитель-дефектолог (тифлопедагог), учитель-дефектолог (сурдопедагог), учитель-дефектолог (олігофренопедагог), учитель-реабілітолог (ортопедагог), медичний працівник закладу освіти.

Модуль 2

Змістовний модуль 2

Психологія інклюзії осіб з ООП в закладах освіти

Тема 5. Алгоритм надання психолого-педагогічних, корекційно-розвивальних послуг

Етапи психолого-педагогічних послуг. Особливості співпраці з батьками дітей з ООП. Модель формування оптимальної позиції батьків. Кроки до залучення батьків. Методичні рекомендації щодо роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. Співпраця з інклюзивно-ресурсними центрами.

Основні поняття: Етапи супроводу, співпраця команди супроводу та батьків, стадії співпраці, проблеми батьків під час супроводу, модель формування оптимальної позиції батьків, етика спілкування фахівців з батьками, місія батьків, кроки до залучення батьків, контакт та консультації, оптимальний контакт, завдання, прийоми та форми дій, можливості співпраці з інклюзивно-ресурсними центрами.

Тема 6. Індивідуалізація освітнього процесу

Індивідуальні особливості навчально-пізнавальної діяльності дітей з ООП. Стандартизовані тести для проведення комплексної оцінки дитини. Особливості пізнавальної діяльності, соціальної адаптації та поведінки дітей з ООП. Розробка індивідуальної програми розвитку. Особистісно орієнтоване навчання. Особливості оцінювання досягнень дітей з ООП.

Основні поняття: індивідуальні особливості навчально-пізнавальної діяльності дітей з ООП, дослідження інтелектуальних здібностей, типові особливості пізнавальної діяльності, соціальної адаптації та поведінки дітей з ООП, тести для проведення комплексної оцінки дитини, індивідуальна програма розвитку, розробка індивідуальної програми розвитку дитини, особистісно орієнтоване навчання, принцип «розвиваючої допомоги»,

«дослідне учіння», особливості оцінювання досягнень дітей з ООП, оцінювання навчальних досягнень, портфоліо, адаптація оцінювання, моніторинг успішності освітнього процесу, затвердження ІПР.

Тема 7. Професійна та психологічна готовність педагога до навчання дітей з ОПП

Професійна та психологічна готовність педагога. Кроки педагога для влучення дитини з ООП в освітній процес. Педагогічна супервізія. Алгоритм проведення супервізійних груп. Загальні рекомендації педагогам з формування учбової поведінки у дітей з ООП

Основні поняття: індивідуалізація та диференціація освітнього процесу, професійна готовність та психологічна готовність, інформаційна обізнаність, способи влучення дитини, кроки педагога для влучення дитини з ООП в освітній процес, емоційне вигорання, педагогічна супервізія, форми педагогічної супервізії, обов'язкова умова супервізії, супервізійні групи, формування учбової поведінки у дітей з ОПП.

Тема 8. Психологія інклюзії осіб з ООП в закладах освіти

Психологія інклюзії дітей з ООП в загальноосвітніх навчальних закладах. Психологія інклюзії студентів з ООП у вищих навчальних закладах. Стратегія використання у викладанні технології «Диференційованої інструкції». Стратегія використання у викладанні технології «Прямого навчання». Стратегія використання у викладанні технології

«Навчання без помилок». Стратегія використання методу взаємного навчання.

Основні поняття: індивідуальний підхід, шкільна дезадаптація учнів з ООП, диференційоване навчання, компоненти стратегії прямого навчання, структура уроку методом прямого навчання, методика «так» або «ні», етапи навчання «так/ні», навчання без помилок, взаємне навчання дітей, компоненти взаємного навчання.

Вивчення курсу передбачає проведення лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять, самостійну роботу студентів, використання різних форм контролю рівня знань студентів (виконання контрольних та творчих робіт, захист рефератів, співбесіда з окремих тем (питань теми), вибір адекватних методик для проведення дослідної роботи з дітьми різного віку, проведення атестації, заліку).

Велика увага приділяється розвитку наукового творчого мислення студентів, чому сприяють завдання для самостійної роботи.

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.	З.ф.
1.	Тема 1. Нормативно-правова база інклюзії	2	-
2.	Тема 2. Етика та філософія інклюзії	2	-
3.	Тема 3. Оптимальне пристосування освітнього простору	2	2
4.	Тема 4. Команда супроводу та взаємодія її членів	2	2
5.	Тема 5. Алгоритм надання психолого-педагогічних, корекційно-розвивальних послуг	2	2
6.	Тема 6. Індуїдуалізація освітнього процесу	2	-
7.	Тема 7. Професійна та психологічна готовність педагога до навчання дітей з ООП	2	-
8.	Тема 8. Психологія інклюзії осіб з ООП в закладах освіти	2	2
	Разом	16	8

5. Плани семінарських занять

Семінарське заняття № 1

Тема: *Нормативно-правова база інклюзії*

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета: *знати* стан розвитку інклюзивної освіти в Україні та за кордоном, нормативно-правові аспекти інклюзивної освіти, поняття інвалідності та інклюзії.

вміти здійснювати порівняльний аналіз міжнародного права в інклюзії та нормативно-правових аспектів інклюзивної освіти в Україні.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Нормативно-правова база інклюзивної освіти».

План

1. Основні міжнародні документи у сфері інклюзивної освіти
2. Законодавча і нормативно-правова база інклюзивної освіти в Україні
3. Інвалідність та інклюзія

Основні поняття: інвалідність, групи інвалідності, інклюзія, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, стратегія інклюзивного навчання, освітнє середовище, компоненти інклюзивної освіти.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з

психологічними тестами

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Визначте особливості міжнародних документів у сфері інклюзивної освіти.
2. Охарактеризуйте законодавчу та нормативно-правову базу інклюзивної освіти в Україні.
3. Охарактеризуйте поняття «інвалідність» та «інклюзія».
4. Визначте взаємозв'язки понять: інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, стратегія інклюзивного навчання, освітнє середовище, компоненти інклюзивної освіти.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Конвенція про права осіб з інвалідністю / Конвенцію ратифіковано Законом № 1767-VI від 16.12.2009. – Документ 995_g71, чинний, поточна редакція — Редакція від 06.07.2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
2. Факультативний протокол до Конвенції про права осіб з інвалідністю / Конвенцію ратифіковано Законом № 1767–

- VI від 16.12.2009 – Документ 995_g72, чинний, поточна редакція – Редакція від 06.07.2016. [Електронний ресурс].
3. ЮНЕСКО. 2013. Підсумковий документ технічної консультації з питання виховання глобальної громадянськості. Виховання в дусі глобальної громадянськості: нова перспектива. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002241/224115E.pdf>
  4. ЮНЕСКО. 2006. Всесвітня доповідь по моніторингу ОДВ 2006 р. Грамотність: життєва необхідність, с. 154. URL: http://www.unesco.org/education/GMR2006/full/chapt6_eng.pdf.

Семінарське заняття № 2

Тема: *Етика та філософія інклюзії*

Вид заняття: семінар-практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Мета: *знати* особливості філософії, ідеології та цінностей інклюзії, біопсихосоціальну модель інвалідності та етичні аспекти спілкування з особою з інвалідністю.

вміти охарактеризувати Біопсихосоціальну модель інвалідності та етичні аспекти спілкування з особою з інвалідністю.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Етика та філософія інклюзії».

План

1. Філософія інклюзії
2. Ідеологія та цінності інклюзії
3. Права дітей та права осіб з інвалідністю
4. Біопсихосоціальна модель інвалідності
5. Етичні аспекти спілкування з особою з інвалідністю

Основні поняття: інклюзія, соціальна концепція, цінності інклюзії, основний принцип інклюзії, основна ідея інклюзивної освіти, спрямування інклюзивної освіти, інклюзивна освіта, права дітей та права осіб з інвалідністю, біопсихосоціальна модель інвалідності, етика спілкування з особою з інвалідністю.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Проаналізуйте загальну характеристику поняття «інклюзія».
2. Охарактеризуйте терміни: соціальна концепція, цінності інклюзії, основний принцип інклюзії, основна ідея інклюзивної освіти, спрямування інклюзивної освіти.
3. Проаналізуйте Права дітей та права осіб з інвалідністю.

4. Охарактеризуйте Біопсихосоціальну модель інвалідності.
5. Проаналізуйте етичні аспекти спілкування з особою з інвалідністю.
6. Визначіть загальні рекомендації із супроводу та взаємодії з людиною з інвалідністю.
7. Охарактеризуйте особливості взаємодії з людиною з порушенням зору.
8. Охарактеризуйте особливості взаємодії з людиною з порушенням опорного апарату.
9. Охарактеризуйте особливості взаємодії з людиною з порушенням слуху.
10. Охарактеризуйте особливості взаємодії з людиною із затримкою розумового розвитку.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Байда Л. Ю., Красюкова-Еннс О. В., Буров С. Ю., Азін В.О., Грибальський Я. В., Найда Ю. М. Інвалідність та суспільство: навчально-методичний посібник. за заг. редакцією Байди Л. Ю., Красюкової-Еннс О. В. Київ : Главник, 2018. 216 с.
2. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доп. та перероблене: наук.-метод. посіб. Київ : Знання, 2018. 126 с.
3. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : «Самміт-Книга», 2019. 326 с.

4. Колупасва А. А., Таранченко О. М. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів. Навчально-методичний посібник. Київ : Знання, 2020. 96 с.
5. Лорман Т. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. Харків; пер. з англ. Київ : СПД–ФО Парашин І. С., 2020. 296 с.
5. Обухівська А. Г. Психологічний супровід інклюзивної освіти: метод. рек. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 92 с.

Семінарське заняття № 3

Тема: *Оптимальне пристосування освітнього простору*

Вид заняття: семінар–практикум

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Мета: *знати* основні принципи універсального дизайну, зміст понять «простір школи» та «простір класу».

вміти охарактеризувати основні вимоги принципів розумного пристосування та універсального дизайну для окремих категорій дітей з ООП.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми «Оптимальне пристосування освітнього простору».

План

1. Принципи універсального дизайну

2. Простір школи
3. Організація ресурсної кімнати
4. Простір класу
5. Основні вимоги принципів розумного пристосування та універсального дизайну для окремих категорій дітей з ООП

Основні поняття: принципи універсального дизайну, цілі уроку, тип виконання, тип подання матеріалу, робочий простір, простір школи, орієнтація та мобільність, ресурсна кімната, сенсорний куток, ігрова зона, сенсорна кімната, медіатека, простір класу, візуальні підказки інтерактивна дошка.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Охарактеризуйте основні принципи універсального дизайну.
2. Проаналізуйте поняття «простір школи».
3. Охарактеризуйте фактори організації ресурсної кімнати.
4. Проаналізуйте поняття «простір класу».
5. Дайте визначення трансферу та охарактеризуйте послідовність його аналізу.

б. Опишіть основні вимоги принципів розумного пристосування та універсального дизайну для окремих категорій дітей з ООП.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Байда Л. Ю., Красюкова-Еннс О. В., Буров С. Ю., Азін В. О., Грибальський Я. В., Найда Ю. М. Інвалідність та суспільство: навчально-методичний посібник. за заг. редакцією Байди Л. Ю., Красюкової-Еннс О. В. Київ : Главник, 2018. 216 с.
2. Обухівська А. Г. Психологічний супровід інклюзивної освіти: метод. рек. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 92 с.
3. Порошенко М. А. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів : навчально-методичний посібник. Київ : Знання, 2018. 252 с.
4. Софій Н. З. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами: методичний посібник. Серія «Інклюзивна освіта: крок за кроком». Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2019. 76 с.
5. Софій Н. З. Універсальний дизайн в освіті : посібник. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2019. 76 с.
6. Хозраткулова І. А. Проблеми впровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах. *Науковий вісник Миколаївського державного університету ім.*

- В.О. Сухомлинського*: зб. наук. праць. Серія «Психологічні науки». Т.2. Вип. 5. Миколаїв : МДУ ім. В. О. Сухомлинського, 2010. 289 с.
7. Юхимець І. В., Савчук Л. О. Підготовка педагогів до роботи в умовах інклюзивного навчання. *Вісник науково-дослідницької лабораторії інклюзивної освіти*. Випуск 3. Рівне : РОІППО, 2018. 69 с.

Семінарське заняття № 4

Тема: *Команда супроводу та взаємодія її членів*

Вид заняття: семінар–практикум

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Мета: *знати* особливості створення команди супроводу та взаємодія її членів.

вміти створювати команди супроводу відповідно запитів та мети.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Команда супроводу та взаємодія її членів».

План

1. Умови освітніх послуг для забезпечення ефективного навчання дитини з ООП
2. Організація інклюзивного навчання дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому середовищі
3. Склад команди супроводу

Основні поняття: Супровід, склад команди

супроводу, командна взаємодія, спеціалісти супроводу, адміністрація школи, учитель, асистент учителя, соціальний педагог, вихователь ГПД, практичний психолог, логопед, учитель-дефектолог (тифлопедагог), учитель-дефектолог (сурдопедагог), учитель-дефектолог (олігофренопедагог), учитель-реабілітолог (ортопедагог), медичний працівник закладу освіти.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Проаналізуйте загальну характеристику складу команди супроводу.
2. Охарактеризуйте особливості спеціалістів команди супроводу.
3. Проаналізуйте функції адміністрації школи, учителя, асистента учителя.
4. Охарактеризуйте функції соціального педагога, вихователя ГПД, практичного психолога, логопеда.
5. Проаналізуйте функції учителя-дефектолога (тифлопедагога), учителя-дефектолога (сурдопедагога), учителя-дефектолога (олігофренопедагога).
6. Охарактеризуйте функції учителя-реабілітолога (ортопедагога), медичного працівника закладу освіти.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Демченко І. І. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти: автореф... дис. на здобуття наукового ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти», 13.00.03 «Корекційна педагогіка». Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань, 2018. 46 с.
2. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доп. та перероблене : наук.-метод. посіб. Київ : Знання, 2018. 126 с.
3. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. *Путівник для педагогів* : навчально-методичний посібник. Київ : Знання, 2020. 96 с.
4. Ленів З. Особливості реалізації інклюзії та підготовки відповідних фахівців: проблеми, досвід, перспективи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 19: корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 28. 125 с.

5. Лорман Т. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. пер. з англ. Київ : СПД–ФО Парашин І. С., 2020. 296 с.
6. Луценко І.В. Організаційно-педагогічні умови діяльності асистента вчителя в інклюзивному навчальному закладі : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спец. : 13.00.03 «Корекційна педагогіка». Інститут спеціальної педагогіки НАПН України. Київ : Знання, 2019. 20 с.
7. Обухівська А. Г. Психологічний супровід інклюзивної освіти : метод. Рек. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 92 с.
8. Підготовка педагогічних кадрів до роботи з різними категоріями дітей: виклики та можливості: матеріали міжвузівської (заочної) науково-практичної конференції (Хмельницький, 28 лютого 2018 року). Хмельницький : ПП «А.В. Царук», 2018. 138 с.

Семінарське заняття № 5

Тема: *Алгоритм надання психолого-педагогічних, корекційно-розвивальних послуг*

Вид заняття: семінар–практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета: *знати* основні етапи психолого-педагогічних послуг та особливості співпраці з батьками дітей з ООП.

вміти охарактеризувати Модель формування оптимальної позиції батьків та особливості співпраці з інклюзивно-ресурсними центрами.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Алгоритм надання психолого-педагогічних, корекційно-розвивальних послуг».

План

1. Етапи надання психолого-педагогічних послуг
2. Особливості співпраці з батьками дітей з ООП
3. Модель формування оптимальної позиції батьків
4. Кроки до залучення батьків
5. Методичні рекомендації щодо роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання
6. Співпраця з інклюзивно-ресурсними центрами

Основні поняття: етапи супроводу, співпраця команди супроводу та батьків, стадії співпраці, проблеми батьків під час супроводу, модель формування оптимальної позиції батьків, етика спілкування фахівців з батьками, місія батьків, кроки до залучення батьків, контакт та консультації, оптимальний контакт, завдання, прийоми та форми дій, можливості співпраці з інклюзивно-ресурсними центрами.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати

відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Опишіть етапи надання психолого-педагогічних послуг.
2. Охарактеризуйте особливості співпраці з батьками дітей з ООП.
3. Визначте Модель формування оптимальної позиції батьків.
4. Опишіть Кроки до залучення батьків.
5. Розкрийте суть методичних рекомендацій щодо роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.
6. Опишіть особливості співпраці з інклюзивно-ресурсними центрами.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Колупасва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доп. та перероблене : наук.-метод. посіб. Київ : Знання, 2018. 126 с.
2. Колупасва А. А., Таранченко О. М. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. *Путівник для педагогів* : навчально-методичний посібник. Київ : Знання, 2020. 96 с.
3. Ленів З. Особливості реалізації інклюзії та підготовки відповідних фахівців: проблеми, досвід,

- перспективи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 19: корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 28. 125 с.
4. Миронова С. П. Робота фахівців з сім'ями, які виховують дітей з особливими освітніми потребами. *Актуальні питання корекційної освіти*, Випуск № 9. 2019.
  5. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2018. 164 с.
  6. Обухівська А. Г. Психологічний супровід інклюзивної освіти : метод. рек. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 92 с.
  7. Порошенко М. А. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів : навчально-методичний посібник. Київ : Знання, 2018. 252 с.
  8. Софій Н. З. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами : методичний посібник. Серія «Інклюзивна освіта: крок за кроком» Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2018. 76 с.

Семінарське заняття № 6

Тема: Індувідуалізація освітнього процесу

Вид заняття: семінар – практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мета: *знати* індивідуальні особливості навчально-пізнавальної діяльності дітей з ООП та стандартизовані тести для проведення комплексної оцінки дитини.

вміти охарактеризувати особливості пізнавальної діяльності, соціальної адаптації та поведінки дітей з ООП та особливості особистісно орієнтованого навчання, розробляти індивідуальну програму розвитку.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Індивідуалізація освітнього процесу».

План

1. Індивідуальні особливості навчально-пізнавальної діяльності дітей з ООП
2. Стандартизовані тести для проведення комплексної оцінки дитини
3. Особливості пізнавальної діяльності, соціальної адаптації та поведінки дітей з ООП
4. Розробка індивідуальної програми розвитку
5. Особистісно орієнтоване навчання
6. Особливості оцінювання досягнень дітей з ООП

Основні поняття: індивідуальні особливості навчально-пізнавальної діяльності дітей з ООП, дослідження інтелектуальних здібностей, типові особливості пізнавальної діяльності, соціальної адаптації та поведінки дітей з ООП, тести для проведення комплексної оцінки дитини, індивідуальна програма розвитку, розробка індивідуальної програми розвитку дитини, особистісно

орієнтоване навчання, принцип «розвиваючої допомоги», «дослідне учіння», особливості оцінювання досягнень дітей з ООП, оцінювання навчальних досягнень, портфоліо, адаптація оцінювання, моніторинг успішності освітнього процесу, затвердження ІПР.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами, тестовий контроль знань.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Проаналізуйте індивідуальні особливості навчально-пізнавальної діяльності дітей з ООП.
2. Охарактеризуйте стандартизовані тести для проведення комплексної оцінки дитини.
3. Проаналізуйте особливості пізнавальної діяльності, соціальної адаптації та поведінки дітей з ООП.
4. Визначте техніки розробки індивідуальної програми розвитку.
5. Охарактеризуйте особливості особистісно орієнтованого навчання.
6. Проаналізуйте особливості оцінювання досягнень дітей з ООП.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Колупасва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доп. та перероблене : наук.-метод. посіб. Київ : Знання, 2018. 126 с.
2. Колупасва А. А., Таранченко О. М. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. *Путівник для педагогів* : навчально-методичний посібник. Київ : Знання, 2020. 96 с.
3. Ленів З. Особливості реалізації інклюзії та підготовки відповідних фахівців: проблеми, досвід, перспективи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 19: корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 28. 125 с.
4. Миронова С. П. Робота фахівців з сім'ями, які виховують дітей з особливими освітніми потребами. *Актуальні питання корекційної освіти*, Випуск N 9. 2019.
5. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2018. 164 с.
6. Обухівська А. Г. Психологічний супровід інклюзивної освіти : метод. рек. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 92 с.

7. Порошенко М. А. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів : навчально-методичний посібник. Київ : Знання, 2018. 252 с.
8. Софій Н. З. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами : методичний посібник. Серія «Інклюзивна освіта: крок за кроком» Київ : ТОВ «Видавничий дім «Пляди», 2018. 76 с

Семінарське заняття № 7

Тема: *Професійна та психологічна готовність педагога до навчання дітей з ООП*

Вид заняття: семінар-практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета: *знати* основні кроки педагога для влучення дитини з ООП в освітній процес та алгоритм проведення супервізійних груп.

вміти охарактеризувати основи педагогічної супервізії та загальні рекомендації педагогам з формування учбової поведінки у дітей з ООП

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Професійна та психологічна готовність педагога до навчання дітей з ООП».

План

1. Професійна та психологічна готовність педагога
2. Кроки педагога для влучення дитини з ООП в освітній процес
3. Педагогічна супервізія
4. Алгоритм проведення супервізійних груп
5. Загальні рекомендації педагогам з формування учбової поведінки у дітей з ООП

Основні поняття: індивідуалізація та диференціація освітнього процесу, професійна готовність та психологічна готовність, інформаційна обізнаність, способи влучення дитини, кроки педагога для влучення дитини з ООП в освітній процес, емоційне вигорання, педагогічна супервізія, форми педагогічної супервізії, обов'язкова умова супервізії, супервізійні групи, формування учбової поведінки у дітей з ООП.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Проаналізуйте професійну та психологічну готовність педагога.
2. Опишіть кроки педагога для влучення дитини з ООП в освітній процес.
3. Охарактеризуйте основи педагогічної супервізії.

4. Проаналізуйте алгоритм проведення супервізійних груп.
5. Охарактеризуйте загальні рекомендації педагогам з формування учбової поведінки у дітей з ООП.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Ленів З. Особливості реалізації інклюзії та підготовки відповідних фахівців: проблеми, досвід, перспективи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 19: корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 28. 125 с.
2. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2018. 164 с.
3. Обухівська А. Г. Психологічний супровід інклюзивної освіти : метод. рек. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 92 с.
4. Софій Н. З. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами : методичний посібник. Серія «Інклюзивна освіта: крок за кроком» Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2018. 76 с.

Семінарське заняття № 8

Тема: *Психологія інклюзії осіб з ООП в закладах освіти*

Вид заняття: семінар-практикум

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мета: *знати* особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП в загальноосвітніх навчальних закладах та студентів з ООП у вищих навчальних закладах.

вміти охарактеризувати використання у викладанні технології інклюзивного навчання.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Психологія інклюзії осіб з ООП в закладах освіти».

План

1. Психологія інклюзії дітей з ООП в загальноосвітніх навчальних закладах
2. Психологія інклюзії студентів з ООП у вищих навчальних закладах
3. Стратегія використання у викладанні технології «Диференційованої інструкції»
4. Стратегія використання у викладанні технології «Прямого навчання»
5. Стратегія використання у викладанні технології «Навчання без помилок»
6. Стратегія використання методу взаємного навчання

Основні поняття: індивідуальний підхід, шкільна дезадаптація учнів з ООП, диференційоване навчання, компоненти стратегії прямого навчання, структура уроку

методом прямого навчання, методика «так» або «ні», етапи навчання «так/ні», навчання без помилок, взаємне навчання дітей, компоненти взаємного навчання.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Охарактеризуйте особливості психологічної інклюзії ООП в загальноосвітніх навчальних закладах.
2. Опишіть особливості психологічної інклюзії студентів з ООП у вищих навчальних закладах.
3. Проаналізуйте стратегію використання у викладанні технології «Диференційованої інструкції».
4. Проаналізуйте стратегію використання у викладанні технології «Прямого навчання».
5. Охарактеризуйте стратегію використання у викладанні технології «Навчання без помилок».
6. Опишіть стратегію використання методу взаємного навчання.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

9. Колупасва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доп. та перероблене : наук.-метод. посіб. Київ : Знання, 2018. 126 с.
10. Колупасва А. А., Таранченко О. М. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. *Путівник для педагогів* : навчально-методичний посібник. Київ : Знання, 2020. 96 с.
11. Ленів З. Особливості реалізації інклюзії та підготовки відповідних фахівців: проблеми, досвід, перспективи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 19: корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 28. 125 с.
12. Миронова С. П. Робота фахівців з сім'ями, які виховують дітей з особливими освітніми потребами. *Актуальні питання корекційної освіти*, Випуск N 9. 2019.
13. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2018. 164 с.
14. Мішаровський Р. М., Тимошенко О. В. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи в процесі занять футболом. *Вісник ЧНПУ імені ТГ Шевченка*. Чернігів : ЧДПУ. 2019. 212 с.
15. Обухівська А. Г. Психологічний супровід інклюзивної освіти : метод. Рек. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 92 с.

16. Порошенко М. А. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів : навчально-методичний посібник. Київ : Знання, 2018. 252 с.
17. Софій Н. З. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами : методичний посібник. Серія «Інклюзивна освіта: крок за кроком» Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2018. 76 с.
18. Таранченко О. М., Найда Ю. М. Диференційоване викладання в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник. Київ : Видавнича група «АТОПОЛ», 2020. 120 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.	З.ф.
1.	Тема 1. Нормативно-правова база інклюзії	6	10
2.	Тема 2. Етика та філософія інклюзії	8	10
3.	Тема 3. Оптимальне пристосування освітнього простору	8	10
4.	Тема 4. Команда супроводу та взаємодія її членів	8	10
5.	Тема 5. Алгоритм надання психолого-педагогічних, корекційно-розвивальних послуг	8	10
6.	Тема 6. Індувідуалізація освітнього процесу	6	10
7.	Тема 7. Професійна та психологічна готовність педагога до навчання дітей з ОПП	8	10
8.	Тема 8. Психологія інклюзії осіб з ООП в закладах освіти	8	10
	Разом	60	80

Оформлення звіту про самостійну роботу

Підсумком самостійної роботи вивчення дисципліни «Основи інклюзивної освіти» є складання письмового звіту за темами, вказаними в п. 6.

Захист звіту про самостійну роботу відбувається у терміни, обумовлені студентом і викладачем.

Види самостійної роботи

1. Захист звіту про самостійну роботу
2. Презентація наукового фільму.
3. Презентація першоджерел.
4. Презентація наукової статті.
5. Написання наукової статті для публікації.
6. Підготовка виступу на студентській конференції.

7. Питання до підсумкового контролю

з дисципліни «Основи інклюзивної освіти»

1. Основні міжнародні документи у сфері інклюзивної освіти.
2. Законодавча і нормативно-правова база інклюзивної освіти в Україні.
3. Інвалідність та інклюзія.
4. Підтримка інклюзивної освіти, інклюзивне навчання, стратегія інклюзивного навчання, освітнє середовище, компоненти інклюзивної освіти.
5. Філософія інклюзії.
6. Ідеологія та цінності інклюзії.
7. Права дітей та права осіб з інвалідністю.
8. Біопсихосоціальна модель інвалідності.
9. Етичні аспекти спілкування з особою з інвалідністю.
10. Принципи універсального дизайну.
11. Простір школи.
12. Організація ресурсної кімнати.

13. Простір класу.
14. Основні вимоги принципів розумного пристосування та універсального дизайну для окремих категорій дітей з ООП.
15. Умови освітніх послуг для забезпечення ефективного навчання дитини з ООП.
16. Організація інклюзивного навчання дитини з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому середовищі.
17. Склад команди супроводу.
18. Етапи надання психолого-педагогічних послуг.
19. Особливості співпраці з батьками дітей з ООП.
20. Модель формування оптимальної позиції батьків.
21. Кроки до залучення батьків.
22. Методичні рекомендації щодо роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання.
23. Співпраця з інклюзивно-ресурсними центрами.
24. Індивідуальні особливості навчально-пізнавальної діяльності дітей з ООП.
25. Стандартизовані тести для проведення комплексної оцінки дитини .
26. Особливості пізнавальної діяльності, соціальної адаптації та поведінки дітей з ООП.
27. Розробка індивідуальної програми розвитку.
28. Особистісно орієнтоване навчання.
29. Особливості оцінювання досягнень дітей з ООП.
30. Професійна та психологічна готовність педагога.
31. Кроки педагога для влучення дитини з ООП в освітній процес.
32. Педагогічна супервізія.

33. Алгоритм проведення супервізійних груп.
34. Загальні рекомендації педагогам з формування учбової поведінки у дітей з ООП.
35. Психологія інклюзії дітей з ООП в загальноосвітніх навчальних закладах.
36. Психологія інклюзії студентів з ООП у вищих навчальних закладів.
37. Стратегія використання у викладанні технології «Диференційованої інструкції».
38. Стратегія використання у викладанні технології «Прямого навчання».
39. Стратегія використання у викладанні технології «Навчання без помилок».
40. Стратегія використання методу взаємного навчання.

**Шкала оцінювання навчальних досягнень
студентів**

Види занять	Бали
1. Поточна складова оцінювання	
1.1. Нормативно-правова база інклюзії	6
1.2. Етика та філософія інклюзії	6
1.3. Оптимізація пристосування освітнього простору	6
1.4. Команда супроводу та взаємодія її членів	6
1.5. Алгоритм надання психолого-педагогічних, корекційно-розвивальних послуг	6
1.6. Індувідуалізація освітнього процесу	6
1.7. Професійна та психологічна готовність педагога до навчання дітей з ОПП	6
1.8. Психологія інклюзії осіб з ООП в закладах освіти	6
1.9. Самостійна робота	12
Всього поточна складова оцінювання:	60
2. Підсумкова складова оцінювання	
2.1. Модульний контроль №1	20
2.2. Модульний контроль №2	20
Всього підсумкова складова оцінювання:	40
Разом:	100

Сума балів за всі форми навчальної діяльності

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Для залік
90 – 100	зараховано
82 – 89	
74 – 81	
64 – 73	
60 – 63	
35 – 59	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. Рекомендована література

Основна

1. Байда Л. Ю., Красюкова-Еннс О. В. Архітектурна доступність шкіл : навч.-метод. посіб. Київ : Главник, 2020. 216 с.
2. Байда Л. Ю., Красюкова-Еннс О. В., Буров С. Ю., Азін В. О., Грибальський Я. В., Найда Ю. М. Інвалідність та суспільство: навчально-методичний посібник. Київ : Главник, 2020. 216 с.
3. Бернлер Г., Юнссон Л. Теория социально-психологической работы: пер. со швед. Киев : Союз, 1992. 154 с.

4. Демченко І. І. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього вчителя початкових класів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти», 13.00.03 «Корекційна педагогіка» / І. І. Демченко; Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань, 2018. 46 с.
5. Данілавічюте Е. А. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. Київ : Видавнича група «А.С.К.», 2019. 360 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
6. Дятленко Н. М., Софій Н. З., Мартинчук О. В., Найда Ю. М. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. за заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2018. 172 с.
7. Мішаровський Р. М., Тимошенко О. В. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи в процесі занять футболом. *Вісник ЧНПУ імені ТГ Шевченка*. Чернігів : ЧДПУ. 2019. 212 с.
8. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / 5-те вид., доп. і перероб. Київ : Кондор, 2019. 390 с.
9. Обухівська А. Г. Психологічний супровід інклюзивної освіти : метод. Рек. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 92 с.
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 р. № 872 «Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах», із

змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 588 від 09.08.2019.

11. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами : методичний посібник. Серія «Інклюзивна освіта: крок за кроком». Київ, 2018.

Допоміжна

1. Колупасва А. А. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2019. 458 с.
2. Колупасва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доп. та перероблене : наук.-метод. посіб. Київ : Знання, 2018. 126 с.
3. Колупасва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : «Самміт-Книга», 2019. 326 с.
4. Колупасва А. А., Таранченко О. М. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів : навчально-методичний посібник. Київ : Знання, 2020. 96 с.
5. Колупасва А. А., Таранченко О. М., Білозерська І. О. Основи інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. 2020. 308 с.
6. Колупасва А. А., Таранченко О. М. Педагогічні технології інклюзивного навчання : навч.-метод.

- посіб. Київ : Видавнича група «Атопол», 2019. 136 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
7. Ленів З. Особливості реалізації інклюзії та підготовки відповідних фахівців: проблеми, досвід, перспективи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19: корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2018. Вип. 28. 125 с.
  8. Лорман Т. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. пер. з англ. Київ : СПД-ФО Парашин І. С., 2020. 296 с.
  9. Луценко І. В. Організаційно-педагогічні умови діяльності асистента вчителя в інклюзивному навчальному закладі: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спец.: 13.00.03 «Корекційна педагогіка» 9 Інститут спеціальної педагогіки НАПН України. Київ : Знання, 2019. 20 с.
  10. Миронова С. П. Робота фахівців з сім'ями, які виховують дітей з особливими освітніми потребами. *Актуальні питання корекційної освіти*, Випуск N 9. 2019.
  11. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2018. 164 с.
  12. Підготовка педагогічних кадрів до роботи з різними категоріями дітей: виклики та можливості: матеріали міжвузівської (заочної) науково-практичної конференції (Хмельницький, 28 лютого 2018 року). Хмельницький : ПП «А.В. Царук», 2018. 138 с.

13. Порошенко М. А. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів : навчально-методичний посібник. Київ : Знання, 2018. 252 с.
14. Сабат Н. Соціально-педагогічний аспект інклюзивного навчання. *Соціальний педагог*. 2018. № 3. 46 с.
15. Софій Н. З. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами : методичний посібник. Серія «Інклюзивна освіта: крок за кроком». Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2019. 76 с.
16. Софій Н. З. Універсальний дизайн в освіті : посібник. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2018. 76 с.
17. Таранченко О. М., Найда Ю. М. Диференційоване викладання в інклюзивному класі : навчально-методичний посібник. Київ : Видавнича група «АТОПОЛ», 2018. 120 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
18. Хозраткулова І. А. Проблеми впровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах. *Науковий вісник Миколаївського державного університету ім. В.О. Сухомлинського*: зб. наук. праць. Серія «Психологічні науки». Т.2. Вип. 5. Миколаїв : МДУ ім. В.О. Сухомлинського, 2020. 289 с.
19. Чайковський М. Є. Соціально-педагогічна робота з молоддю з особливими потребами в інклюзивному освітньому просторі : монографія. Київ : Університет «Україна», 2018. 436 с.

20. Юхимець І. В., Савчук Л. О. Підготовка педагогів до роботи в умовах інклюзивного навчання. *Вісник науково-дослідницької лабораторії інклюзивної освіти*. Випуск 3. Рівне: РОППО, 2018. 69 с.
21. Building Capacity of Teachers / Facilitators in Technology Integration for Improved Teaching and Learning: Final Report. Bangkok: UNESCO Bangkok, 2018. 72 p.
22. Linda AllasMoffier Lucie Lopes. *Formative Assessment. Improving Learning in Secondary Classrooms*. OESD centre for Educational Research and Innovation. Paris : OECD Publishing, 2018. P. 241–264.
23. Engelmann, S. Student-program alignment and teaching to mastery. *Journal of Direct Instruction*, 2017. 7(1). P. 45-66.
24. Simonsen, B., Myers, D., & DeLuca, C. (2019). Teaching teachers to use prompts, opportunities to respond, and specific praise. *Teacher Education and Special Education*, 33(4), 300–318.
25. Stichter, J. P., Lewis, T. J., Whittaker, T.A., Richter, M., Johnson, N. W., Trussell, R. P. Assessing teacher use of opportunities to respond and effective classroom management strategies: Comparisons among high and low-risk elementary schools. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 11(2), 68–81.

9. Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про вищу освіту» / Документ 2145-VIII, чинний, поточна редакція — Редакція від 09.08.2019, підстава - 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Закон України «Про загальну середню освіту» - Документ 651-XIV, чинний, поточна редакція — Редакція від 09.08.2019, підстава - 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.
3. Заєркова Н. В. Індивідуальне оцінювання дітей з особливими освітніми потребами. Технологія «портфоліо». URL: [https:// www.slideshare.net/lanalana63/ss-16336035](https://www.slideshare.net/lanalana63/ss-16336035)
4. Захарчук М. Є. Проблеми формування професійної компетентності викладача в умовах впровадження інклюзивної освіти в Україні. URL: <http://gnpu.edu.ua/files/naukovi%20chitanny/pedagogika/ZaharchukKluchkovska>.
5. Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні». URL: <http://www.education-inclusive.com/shho-take-inklyuziya>.
6. Конвенція про права осіб з інвалідністю / Конвенцію ратифіковано Законом № 1767-VI від 16.12.2009. – Документ 995_g71, чинний, поточна редакція — Редакція від 06.07.2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
7. Конвенція про права людини. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021. Загол. з екрану. Мова укр.

8. Конвенція про права дитини. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021. Загол. з екрану. Мова укр.
9. Концепція розвитку інклюзивної освіти в Україні. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021. Загол. з екрану. Мова укр.
10. Про заходи щодо розв'язання актуальних проблем осіб з обмеженим фізичними можливостями / Указ Президента України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>. Загол. з екрану. Мова укр.
11. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання Наказ МОН № 912 від 01.10.10 року. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/ Загол. з екрану. Мова укр.
12. Кучерук О. С. Компетентнісний підхід як основа підготовки майбутнього вчителя до реалізації завдань інклюзивного навчання. URL: http://gnpu.edu.ua/files/naukovi%20chitanny/pedagogika/ZaharchukKluchk_ovska.
13. Логопедична онлайн-служба «Коректолог». URL: <https://korektolog.com>
14. Методичні рекомендації щодо організації навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладах у 2015 – 2016 навчальному році. URL: mirrvopsi.at.ua/Metodrecomend/inkluz.doc.
15. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

16. Пономаренко М. А. Педагогическое супервизорство: генезис понятия и сущность [Электронный ресурс] / *Письма в Эмиссия. Оффлайн* (The Emissia.Offline Letters) (Электронный журнал). 2012. URL: <http://www.emissia.org/offline/2012/1839.htm>.
17. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 року № 545 «Про затвердження положення про інклюзивно-ресурсний центр». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-п>
18. Стандарти правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів. Резолюція. Прийнята Генеральною Асамблеєю (за доповіддю Третього комітету (A/48/627). URL: <http://npu.edu.ua!/e-book/book/html>. Загол. з екрану. Мова укр.
19. Факультативний протокол до Конвенції про права осіб з інвалідністю / Конвенцію ратифіковано Законом № 1767-VI від 16.12.2009 – Документ 995_g72, чинний, поточна редакція. Редакція від 06.07.2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g72
20. ЮНЕСКО. 2013. Підсумковий документ технічної консультації з питання виховання глобальної громадянськості. Виховання в душі глобальної громадянськості: нова перспектива. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002241/224115E.pdf>
21. ЮНЕСКО. 2006. Всесвітня доповідь по моніторингу ОДВ 2006 р. Грамотність: життєва необхідність, с. 154. URL: http://www.unesco.org/education/GMR2006/full/chapt6_eng.pdf.

22. Project „Quality Education for Children at Social Risk. Individualisation and learning support“, Supported by the Estonian Ministry of Foreign Affairs Developmental Cooperation program, 2016.
23. URL: www.oecd.org.
24. URL: <https://outfund.ru/> 21. www.unesco.org.
25. URL: www.unicef.org